

सप्तपादकीय ...

सहदमाथि राजनीति

नेपालले बढो मलत्वका १५ मनाउनुपर्ने दिन हो हिद दिवा। राजनीतिक परिवर्तनको उद्घाटनको लागि विचार र नीतिकारणका रूपमा सिद्ध राजनीतिक विद्वानताको हिद दिव २००७।१५को प्रजातान्त्रिक आन्दोलन परचाउत बनाई। पवि यो दिव निम्नेको हो। इतिहासा बैभन्ना तिब्बत, स्वाधिको र गौरवका १५ यो वर्ष हिद दिव मनाइनुपर्ने हो। तर फरुद्ध-फरुद्ध इतिहाकै बल्लो र अर्थहीन हिद दिव भएको छ। इतिहासदेखि आजम्म राणा शासिकहरूको आन्दोलनदेखि २०६२/२०६३ को जनआन्दोलन, जनमुद्ध, विभिन्न जातीय, मधे, बैकि, पिछडावर्ग आदि तमाम आन्दोलनका क्रममा हावत प्राप्त हिदहरूको 'रूप' जे-जस्तो भए तापनि 'र' एउटै हो। ती महान हिदका भावनाको 'र' भनेको विद्योदेखि बन्वित भएका अधिकार/निश्चित गर्ने, मूर्धो नेपाली जनताको मर्म र भावना मेउने लोकात्मिक विधान निर्माणपछि पुग्नुपर्ने हिद र माथे शीतल, शान तथा शांति र अमनचयन नै हो। हिदले भए पनि विधान प्राप्त गरेपछि नया

उम, का १।५ हिद ताहा मनाइएको हुनुपर्छ। नयाँ आयामको हिद दिव हुनुपर्छ। तर दुर्भाग्यवश हिद दिवको रीतिक छैन, तुक छैन। केवल मय धुमधामको कर्मकाण्डी हिद दिव बनेको छ। विधान नै पश्चाको निश्च नबुझेको वा मशीको माग मात्रै नभएको नाममा मुस्क भन्ने भनाइ भिदन्तले बन्दा छ। माथे यो मूर्धो हिदको भावनामाथि खेववाड र कुठाराघात भएको छ। देश र जनताले नयाँ विधान प्राप्त गरेको राजनीतिको यो वर्षको ऐतिहासिक हिद विधानको स्मरणलाई दृष्टान्तिक दलहरूले नै निरर्थक तुल्याए। क्रम विधानको नाममा बोज जे स्वार्थिण ऐतिहासिक दिन वा अफल काको दिनका रूपमा विधाकित हुने हुंवाले काम गरेको। बै दलले आजम्म पिका दिन नकेपछि जात छान्ने र अफलकाको आलोचनामा निरर्थकको ध्यान अत्यन्त मोडत आरप-प्रचारको पराकाष्ठा पुगेको छ। उभै दलको शृङ्खलामा लाई गर्दा राजनीतिक दलहरू, राज्य र कारकावाइ यो दिव मनाउनु कुनै जा भने नैतिकता पनि छैन। यद्यपि हिद मुस्कलाई दृष्टमा नै जाकिराको र यो वा त्यो बखेडाका देशलाई अराजकताको बन्दी बनाइराखे हो भने त्यस्ता दलहरूलाई हिद दिव मनाउने अधिकार पनि छैन। उनले मनाए पनि पवित्र हिदको अपमान हुन्छ, बिद्वानो हुन्छ। राणा शासिकहरूको बैनाथि पिछडो जनआन्दोलनसम्म उल्लाएका हिदहरू बैको भावना (फा) थियो। कुनै पनि हिदले अर्थात् उनका भावनाले 'मा छुट्टयाएको थिएन, जात तोकैको थिएन, पहिचानमा । भन्ने जस्ता 'मा छुट्टयाएर भौगोलिक विषण्डनमा लागेका थिएन'। आथि विधानको न्देश पनि दिएको थिएन। न त दलहरूलाई साको नाका वा जनता । विचार हुने लोकतान्त्रिक मूल्य, मान्यता र जनताको शान हुने गणतन्त्र हो। हिदको हावतको अविभाज्य फावाड गर, लडाई पक्षपाती बन र उनको मुल्यलाई फोकटमा समापित गरिन्छ भन्ने थिएन। हिदको आय अकै अल्प चयन, विधान बाह्रदैनै जनवादी स्वभाव प्रदान गर, माइक, कौं भा भने अत्यन्त थिएन। त्यो त केवल मौलिक मात्र होइन, आध्यात्मिकरूपमा हिदको पुत्रक हुनुपर्ने हो। हिदका बलिदानले स्वपनाको लोकतन्त्रका केवल वाक स्वतन्त्रता र फगडा गन् स्वतन्त्रताबाहेक जनताका जनजीविकाका बाल भन्नु नायुक बेहोर्नु परिरहेको छ। भूकम्प र नाकानबन्दीको उपहासित अनुचित हुने भन्ने छैन। यो दिवको छ। त्यो नवल, स्वान र खानाको अभावमा मनेहरूको ला उठाउने चटारोको अवस्था छ। हरेक उत्पीडित कामिन्वचनका लागि पुनः आवाज उठाउनु परिरहेको छ। यो वा त्यो अगिनिन्ती मस्याले जनता भन्नु विभिन्न परिरहेको छ। अमि करी मनाउने जनताले हिद दिव ? अर्कोतर्फ बास्तविक हिद नै राज्यले पहिचान गर्न किरहेको छैन। कुनै न कुनै राजनीतिक स्वस्था प्राप्त भइसके रोग, व्याध, हि

आजको पच्चाइ

मिति २०७३ साल माघ १६ गते आइतवार, तदनुसार जनवरी २९ त्म २०७१, शीकाके १९३८, नेपाल संवत् १९३०, सौर्यनामकः संवत्सरः, सूर्य पुष्ठीको उत्तरी गोलार्द्धमा प्रवेश गरिसकेको छ। गिरिधर ऋतु चरितरहेको छ। चान्दमा अनुसार माघशुक्लपक्ष चरितरहेको छ। सौर्यमान अनुसार आज माघशुक्लपक्षमा प्रस्ताव तिथि अहोरात्र रहेछ। आज सूर्य मकर राशिमा, चन्द्रमा मकर राशिमा अहोरात्र रहेछ। आज विम्वान २६ घट्टि ५४ पलाको रहेछ। आज सूर्यदिव नेपालको काठमाडौं केन्द्रविन्दुमा रहे। विधान ठीक ६ बजेर ५४ मिनेटमा रौद मूलमा हुन्छ भने सूर्यास्त साक ५ बजेर ४० मिनेटमा हुन्छ।

आजको राशिफल

- मेघः नया हुनेछ, व्यापारबाट लाभ पाइनेछ।
रुषः षोडश विपरित काम हुनेछ, पारिवारिक चिन्ता बढ्नेछ, घरमा बलन मन लाग्नेछैन।
मिश्रुः काममा अवरोध आउनेछ, आफ्नो इज्जतमा आं कुष, काम गर्दा चनाबो हुनुहोला।
कर्मठः व्यापार व्यव्यायमा गिरावट, गरेको प्रया अफल, स्वास्थ्यमा एक्का बराबो आउनेछ।
रिंहः टाढाबाट घर आउनेछ, मानिक शांति तथा आराम मिल्नेछ, शत्रु परास्त हुनेछ।
कठ्याः परिवारमा अशांति हुनेछ, आफन्तजनबाट धोका, वायुरोगले ताउनेछ।
तुलाः पुरानो धन फेला पर्ने बन्नेछ, राजनीतिक क्रियता विन। मान्य रहनेछ।
पुष्यः गुमेको धन फेला पर्ने बन्नेछ, राजनीतिक क्रियता बढ्नेछ, मग्नमा दिन शुभ छ।
आश्वीनः आश्वीनमा एक्का बृद्धि, हयोगी हातहरू बढ्नेछन्, धर्मकर्ममा मन जानेछ, मय शुभ छ।
मकरः। मानिक कार्य गरेरैभय प पाइने छैन, यात्रामा फन्कट खेनु पर्ला तर्क रहनुहोला।
कुम्भः जमिन लाभ, नया हाथ।
मीनः जोषिमामा काम गर्न पर्नेछ, शत्रु भेद रहनेछ, अर्कोको काममा मय विन्तु छ।
राशिफल कालः युवा ज्योतिषी हरि पन्त, मो.९८४६१४७३६९

शिक्षा क्षेत्रमा चरम राजनीति

पढ्ने, पढाउने, लेख्ने, गिह्व रचना गर्ने यो मूह माफमा आफूलाई पाउ लागेको छ। तर, यही मूह माफ केही कुरा बोल्नुपर्ने भने छ। यो दसक फुलेर पनि आएको छ। कुरा गर्ने होवा, कुरा कुरी, रू गर्ने होला आदि आदि। उमरेले गर्दा पनि होवा, मगना धेरै कुरा बोल्छ। रि पनि उठ्छ। कहिले(कहिले त दिनभरि नै रि उठिरहन्छ। देशले कहिले पनि गति लिन नकेको देखा एकदेखि अर्को राजनीतिक फगडाका देश रूमसिएको देखा, व्यापक भ्रष्टाचार देखा, दिनहु युवायुवती विदेश पलायन भएको देखा, जहाँ विद्यार्थीले देखा। [वर्जितक] स्थाको गिर्वा अवस्था देखा, मगना देश अस्तव्यस्त देखा आदि आदि। रि उठ्ने भनेको परिचर्मी म्यतामा त बटा डरलाग्दो पापमग्ने एउटा मानिन्छ। हात्रो पूर्वैली स्व्कतिमा पनि रिलाई निको मानि हितावपेशमा कोष लोभबाट, पि हन्छ भनिएको छ। तर, जिनबुभकेको एक जनाले भनेको नेको थिए।

त रि उठ्ने नै ठीक। कमेकम यो आफूलाई जीवन्त छु भन्ने अनुभूति त दिन्छ। माजमा हने। [मूकित] को धोका बुन्थिस्किने पनि माजमा जीवन्त छ भन्ने देखाउं। आन्दोलनको रूपमा अभिव्यक्त हुन्छ त कहिलेकाही गृहयुद्धमा परिणत हुन पुग्छ। देशलाई अस्तव्यस्त बनाउं। गति माजमा, राष्ट्रमा देखिएका अन्याय अमान्यता, भेदभाव, बुरशा, कुव्यवस्थालाई नागरिकहरूको दबाव वा क्रियाकलापले राज्यलाई अक्षयकर धार गर्दै जान बाध्य पन्छ, उति नै ठूलो आन्दोलन वा गृहकलहाबाट राष्ट्रलाई जोगानउन किन्छ। यैले होला, कैयन राजनीति शास्त्रीहरू बैनाथेवाला भने नगरिकको स्वतन्त्रता हुने गरिने क्रियाकलापलाई अति मलत्वका थि हेर्छन्। उनीहरू नागरिक माजबाट हुने गतिविधिलाई प्रजातन्त्र र खुवा माजलाई बलियो पार्ने एक जरुरी षधको रूपमा लिन्छन्। यैले प्रजातन्त्रमा जेत र जागरुक नागरिकहरूको अवहर् भूमिका रहन्छ। अनन्त परेवारी नै प्रजातन्त्रको मूल्य हो। त्यो अनन्त परेवारी वंप्रथम नागरिकहरूबाट हुन्छ, जेत नागरिकहरूबाट

स्कुलका एक प्रमुख वागिह भनेको केटाकेटीलाई आफ्नो परिवार, माज, राष्ट्रपति विषय र्थि जगाउनु हो। जले गर्दा स्कुले जीवनपछि उनीहरू अबल र जागरुक नागरिकका रूपमा आफूलाई क्रिय तुल्याइरहन्। यो काम स्कुलको [मार्गीक] वागिहभित्र पर्छ र त्यही उद्देश्य प्राप्तिका लागि हरेक देशको स्कुलले पाठ्यक्रममा [मानिक] शिक्षा भने विषय राखेका हुन्छन्। यही विषय र खासरी इतिहा विषयमार्फत स्कुले केटाकेटीहरूलाई राज्यको मूल्य-मान्यतालाई खानु को गर्ने गरिएको प्रायः हरेक राज्यमा हावी भयो। हात्रो नेपालमा पनि [मानिक] शिक्षा विषय लो कशादेखि दम्न पढाइन्छ। लुसनात्मक देखाइले पाठ्यक्रम त्तोष जनक मान्नेपर्छ। यो महत्त्वपूर्ण विषयले भने विद्यालय शिक्षामा बी प्राथमिकता पाएको देखि चाखलावयो विषयको पढाइ भने धेरै जो स्कुलमा निर्वाी किमिले गरिन्छ। मानौं जा गरेपछि यको कुनै काम छैन।

तथाकथित अंगे यो आध्यमको स्कुलमा यो विषयको पढाइ पनि अंगेजो म् है। अनि विद्यार्थी-विद्यार्थीनीक भाषाको कारणले बी छलफल, वाद हुन न्दैन। आफ्नो परिवार, माज, राज्य व्यवस्था, राष्ट्रको बारेमा पढाइ हुने यो विषयमा विद्यार्थीको र्थि धेरै कम देखिन्छ। यको स्वच्छ प्रमाण भनेको एएलीमा य विषयमा विद्यार्थीले ल्याउने अंक हो। एएलीमा जा वटा विषयमा बीभन्ना विद्यार्थीले बन्नुमा कम अंक ल्याउने विषय नै [मानिक] शिक्षा हो। स्कुल स्तरमा [मानिक] शिक्षाको यी रतरने पढाइ थिएएर हात्रा केटाकेटीहरू ११ र १२ को पढाइलाई लान्छन्। यहाँ पुगेपछि केटाकेटीहरू शिक्षाको एकैक धार फेरै नै उमेर (१७

र १८) देखि मानविकी, विज्ञान, व्यवस्थापन, शिक्षा अथवा कुनै प्राविधिक विषय लिएर विधिष्ठीकरणतिर लाग्छन्। मानविकी र केही दममा शिक्षा भने बाहेक अरु न [मानिक] शिक्षा, न मानविकी र माज विज्ञानको अध्ययन गर्छन्। वास्तवमा हात्रो शिक्षा प्रणालीको ठूलो कमजोर पक्ष हो। हात्रीले स्कुल स्तरमा [मानिक] शिक्षाको र्थि र अर्थात् पढाइ गरी ११ देखि नै विद्यार्थीलाई मानविकी र माजशास्त्रको पढाइ नै नगरी एकैसाथ एक बाटमा विधिष्ठीकरण तिर उक्लैपिर्छन्।

यले गर्दा हात्रा उच्च शिक्षा हालि गरेका युवायुवतीहरूले जो मानविकी ज्ञान, आदर्श, वैदन्शीलता प्राप्त र विकास गर्नुपर्ने हो। त्यो नारी आफूले अनुभव गरेका विषयमा मात्र आफ्नो चाखलाई [मित] राखे हुन्छन्। उनीहरू प्रथमवर्गीय मूल्य र मान्यतालाई अंगीकार गर्नु पुग्छन् र मानविकी जीवन

व्यापक वाजहुरति खौ र्थि राख्छन्। उनीहरूमा कुनै बौद्धिक र नैतिक शिक्षा पनि पलाउ पछि उनीहरू हाकिमको निर्देशन अनुरा कर्ने एक किमिको अल र आज्ञाकारी कर्माचारी हुने के पनि जेत नागरिकको भूमिका निर्वाह गर्ने भने उनीहरू त्ति धम हुं। पाठ्यक्रमको कुरा गर्दा यी शिक्षण तथा किाइ विधिको। हात्रीले हात्रो स्कुल र विद्यालयजयमा अपनाउ शिक्षण विधिले पनि जागरुक र क्रिय नागरिक पैदा गर्नेमा बी महत्त गर्दिनु भन्ने लाग्छ। हात्रीको एकम फलतर्फी छ। शिक्षक तथा प्राध्यापकहरू भइयाउ, न्दन् र नोट दिन्छन्। जा जले हुन्छ नोटमा टिमेका कुरा कापीमा लेख भन्नु, उनीहरू नै बन्नुमा बढी अंकित उतीर्ण राख्छे। [जेन, प्रथम गर्ने, शिक्षकले हुन्छे] वा पुस्तकमा प्रस्तुत कुरालाई विरोध गर्ने वा टिप्पणी गर्ने वा पुष्क १३ राखे कुरा त हात्री विद्यार्थीलाई किउं किउं जीवन्त मस्याहरूको माधान खोजे र नौलो कुरा गर्ना भन्ने त हात्री विद्यार्थीलाई किउने भन्ने त उ भै न्दैनौं। हात्रो शिक्षण विधिले हाया केटाकेटीहरू, युवायुवतीहरूलाई बिलकल निरक्रिय किारको रूपमा परिणत गर्छ। य विधिको शिक्षकलाई नै कुरा बाहा छ, विद्यार्थीलाई केही पनि बाहा छैन भने मान्यता राख्छ। वास्तवमा शिक्षक तथा पाठ्यपुस्तकले प्रमूल्य जाहाइरहेको स्कुति तथा आगालाई का र प्रस्तुत गर्छ, त्यको मर्थन वा अस्वीकार गर्ने एक महत्त्वपूर्ण क्शलाको उा त शिक्षक र विद्यार्थी तथा विद्यार्थी-विद्यार्थीनीक को छलफलले एउटा शाक्त, फुर्तिनो र जोषिलो वातावरण हुने स्वत हो। हात्रीले त कशाकोलाई प्रजातान्त्रिक अनुभव बढ्ने ठाउ नबनाई निरक्रिय हाबले ज्ञान हतान्तरण गर्ने ठाउ बनाइरहा का छै। यले हात्रा युवायुवतीहरूमा आना अधिस्तर भइरहेका घटनाहरूलाई गहिउरि गिनाल र विरोधेण गर्न कठिनाइ पैदा गरिपिरेको छ। उनीहरूमा जे देखिएको छ, त्यलाई स्विकारो न्ने वा किरकको भावनालाई नोजे वा कोषी नगर्ने बानी गाडा बनाइपिरेको छ। पछि प्रौढ अवस्थामा पुगेपछि पनि उनीहरूलाई केही कुरा न्थायित र मानाथि नसागेपनि अधि रेर प्रथम गर्ने न्सा।

भलाई कहिलेकाही यद यही शिक्षा पढतिको कारणले गर्दा होला, केही भयदेखि यता राज्यबाट गिरफ्तो स्विकारो न्नेका का र गतिविधिरपति हात्रीले बी विरोध वा चो नरेखाई दुसुदुले रहेरछै। मानौं, हात्रीले राज्य स्कुलका शिक्षक तथा विद्यालय विद्यालयका प्राध्यापकहरूति कै विमति प्राप्त भिन्दै। केही मयथि अक्षियार दुसुपयोग अन्याय आयोगले निकै प्रचारक षध पुष्कित्च, पोखरा, मध्य पश्चिम विद्यालयपालयहरूका पदाधिकारीलाई भ्रष्टाचारको आरोपमा रुनुमा राख्दा कैले भोलै न्ने। यमाथि प्रथम गर्ने किमलेन गरेन। बर अक्षियारकै प्रयोगलाई हुनुह स्वकार गरे।

धोपी प्रमाणित नभइकेका उकुलपतिहरूलाई कापी र कलम मेत राख्न नदिई अक्षियारको अ अधिकारकर्मीहरू मेत मौन बे। प्राध्यापक, प्राध्यापक चहरु चुइ मेत बोलेनन्। अचम्म त के छ भने, उकुलपतिमध्ये भने अठार वर्ष प्राध्यापक धको अथ्यश को लयागत अर पदमा क्रिय थिए। पछि विशेष अवलतले उनीहरूलाई फाई दिं चर्चा भएन। यी व कुरालाई हात्रीले कुरी बुझे ? फि र केही मय अथि अक्षियारले नै काठमाडौं विद्यालयपालय परिरीभत्र कुनै अमीम अनुमति नलिई प्रवेश गरी चिकित्सक शिक्षाको प्रवेश भागमा आफ्नै हातमा लिई ज्वलन गर्दा भनि विद्यालयपालयका पदाधिकारी हरु लगायत प्राध्यापकहरूले कुनै आपत्ति जनाएनन्। पदाधिकारीहरू ले त्यको बचाउ गर्नु भने प्राध्यापकहरूले मौन भएन जनाए। धारणातः के पढाउने, कुरी पढाउने र पढाएको कुरा कुरी विद्यालयपालयहरूको आफ्नो अधिकारक्षेत्रभित्रको कुरा हो। यलाई प्राथिक स्वतन्त्रताभित्रको महत्त्वपूर्ण अंग मानिन्छ र यो हकको रक्षाको लागि विद्यालयपालयहरू ले नूत स्वस्थानमा गरी अ र प्राध्यापनमा लागेका दुवै बैच बानाबो रहने गर्छन्।

जुन विद्यालयपालयको प्राथिक स्वतन्त्रतामाथि अन्य वागिगी निकायबाट बास्तरार हस्तक्षेप भइरहन्छ, त्यको गुणस्तरमा नकारात्मक अर पर्न जानै कुरामा नै शिक्षाविदको एकमत छ। यही परिप्रेक्ष्यमा विद्यालयपालयको आन्तरिक मामिलामा अक्षियारको यस्तो धोर आपत्तिजनक रहनेलेपरति प्राथिक जगत् मौन रहनेलाई हात्रीले कुरी बुझे ? पन्थायतको कालरात्रिमा पनि विद्यालयपालय परिरीभत्र न्यायम प्रमुखको कुरै अनुमतिबगर प्रहरी प वंश गर्दा त्य बखतका प्राध्यापकहरूले कडा विरोध जनाई वकय मेत निकाले का थिए। त्य प्रकरणमा बी मल्ल, कौ, पशाल, अर्जुन सिंह, कौ, हिस्पालयके श्रेष्ठ लगायत दुई दर्जन प्राध्यापकलाई बाबाटै बखास्ति गरिएको थियो। विगतको यो इतिहा म्क व्यवस्थामा पनि प्राथिक जगतको दुर्बल अवस्था देखा हात्रीले कुरी किउं बुझाउने ?

हात्रीले नै जो विद्यालयपालय मा नौले राजनीतिक हस्तक्षेप भइरहेको छ। तीम प्रमुख दल ने पाती कांर्ग, एमाले र माजोवादीले विद्यालयपालयका बै पदहरूको भागधरार गरी तिनामा योग्यताको आधारमा भने आफ्नो पाटितीको निकटताको आधारमा भी परिरेका छन्। यस्तो व्यवस्थाले गर्दा राम्रा, योग्य, प्राथिक ग्यक्तिहरू स्वभावले नै पाहा लागे नए। कतिपय योग्य प्राध्यापकहरूले यी ब देज र खन को स्वच्छाले विद्यालयपालय र बाबाट अवकाश लिएको पनि धेरै उदाहरण छन्। कमजोर योग्यता भएका तर नेता तथा धोटा दे नेताहरूति हिमाचिम भएकोले नै विद्यालयपालय र ती अन्तर्गतका राष्ट्रले केमेकम एक उरुक विद्यालयपालय स्थापना गर्नुपर्ने पनि औल्ल्याइएको छ। तर, यी कुरा कले ुने ? कलाई नाने ?

भागवतको स्कुति ०५६। लको जनआन्दोलनपछि आएको नै। ऋमणकाल भनेर त्यबखत कांर्ग र तत्कालीन युक्त बाभमोचंबीच विधिको नेतृत्व पदहरू भाग लसाएर बचाउने हमाथि भए अन्र् पश्क पदहरूमा आ-आपना पाटौंले विद्या वा गरेका मानिहरूलाई राख्न थालियो। पछि ०७७ को विधान न्यो र त्यपछिको पहिलो निर्वाचनबाट कांर्गको बहुमतको रकार भन्ने त्यो रकारले मलाई विधिको नेतृत्व लिन आग्रह गरेपछि मैले पनि प्रधानमन्त्रीलाई कैको फगडा लिएर नजाने कुरामा मन्चुर गराएपछि माथि विधिको नेतृत्व लिन तत्पर भएको थिए। पदहरूमा भागबण्डा गर्नुगर्नु भनेर केही प्राध्यापक षीहरूको दबाव पनि मलाई आयो। तर, त्यो नगर्न म अडिग भए। जेनआन्दोलनपछि कुनै ठूलो रूपमा आयो र अहिले पनि त्यो अम्मा जारी छ। आजकाल त विद्यालयपालयको लल(तलका) पदहरूमा मेत भागबण्डा नै लागू भएको देखिन्छ, योग्यता प्रणाली होइन।

भागवतको एउटै फाइदा भनेको यले हमागी दलहरू अबाद कथिथि विद्यार्थी युगियनहरूले अ अधिकारकर्मीहरू मेत मौन बे। प्राध्यापक, प्राध्यापक चहरु चुइ मेत बोलेनन्। अचम्म त के छ भने, उकुलपतिमध्ये भने अठार वर्ष प्राध्यापक धको अथ्यश को लयागत अर पदमा क्रिय थिए। पछि विशेष अवलतले उनीहरूलाई फाई दिं चर्चा भएन। यी व कुरालाई हात्रीले कुरी बुझे ? फि र केही मय अथि अक्षियारले नै काठमाडौं विद्यालयपालय परिरीभत्र कुनै अमीम अनुमति नलिई प्रवेश गरी चिकित्सक शिक्षाको प्रवेश भागमा आफ्नै हातमा लिई ज्वलन गर्दा भनि विद्यालयपालयका पदाधिकारी हरु लगायत प्राध्यापकहरूले कुनै आपत्ति जनाएनन्। पदाधिकारीहरू ले त्यको बचाउ गर्नु भने प्राध्यापकहरूले मौन भएन जनाए। धारणातः के पढाउने, कुरी पढाउने र पढाएको कुरा कुरी विद्यालयपालयहरूको आफ्नो अधिकारक्षेत्रभित्रको कुरा हो। यलाई प्राथिक स्वतन्त्रताभित्रको महत्त्वपूर्ण अंग मानिन्छ र यो हकको रक्षाको लागि विद्यालयपालयहरू ले नूत स्वस्थानमा गरी अ र प्राध्यापनमा लागेका दुवै बैच बानाबो रहने गर्छन्।

जुन विद्यालयपालयको प्राथिक स्वतन्त्रतामाथि अन्य वागिगी निकायबाट बास्तरार हस्तक्षेप भइरहन्छ, त्यको गुणस्तरमा नकारात्मक अर पर्न जानै कुरामा नै शिक्षाविदको एकमत छ। यही परिप्रेक्ष्यमा विद्यालयपालयको आन्तरिक मामिलामा अक्षियारको यस्तो धोर आपत्तिजनक रहनेलेपरति प्राथिक जगत् मौन रहनेलाई हात्रीले कुरी बुझे ? पन्थायतको कालरात्रिमा पनि विद्यालयपालय परिरीभत्र न्यायम प्रमुखको कुरै अनुमतिबगर प्रहरी प वंश गर्दा त्य बखतका प्राध्यापकहरूले कडा विरोध जनाई वकय मेत निकाले का थिए। त्य प्रकरणमा बी मल्ल, कौ, पशाल, अर्जुन सिंह, कौ, हिस्पालयके श्रेष्ठ लगायत दुई दर्जन प्राध्यापकलाई बाबाटै बखास्ति गरिएको थियो। विगतको यो इतिहा म्क व्यवस्थामा पनि प्राथिक जगतको दुर्बल अवस्था देखा हात्रीले कुरी किउं बुझाउने ?

केदारभक्त माथेमा

गएको करी मह, गर्न न्दैनन् ? नेपालको लागि उच्च जनशक्ति तयार पार्ने जिम्मा प्याको विद्यालयपालय जस्ता 'स्थाहरू कमजोर हुन जा घाटा बेहोर्नुपर्छ भन्ने बारे ले खाजा खा गर्नु किं हिल्ल्यकार, लेखक, स्तम्भकार, हास्यव्यङ्कार र काट्टिनिदहरूका रचनाकार दे शले, माजले भोगिरेका अवस्थाभरि आ-आफ्नो माध्यमबाट बोल्ने गर्छन्। यले आम जनमानसलाई मस्याभार मध्यम थिइत गराउं यो बुझाइ एकै पटक पुर्ण हुं। ती शताब्दीका विद्यार्थी शिक्षा दार्शनिक पाउले फ्रेडिरे (नू १९१३) चैतनालाई तीम तहमा राख्छन्। चैतनाको पहिलो तहमा मस्याभार व्यक्तिलाई बोध हुन्छ। तर, मस्याको माध्यामा को हकीम न्नु भन्ने आत्मीयबवा हुं।

उले मस्यालाई केही बुझ्नु पर्छ। पूर्णले भने बुझेको हुं। पनि परिवर्तन ल्याउन किन्छ भन्ने अर्थात् नै उमा हुन्छ। उो रहमा विचारले प्रेरित भइसके त्यको ऐतिहासिक पुष्कभिमि जोड्ने हेर्छ र वर्तमान अवस्थामा न्दैनमा ल्याएर बुझ्छ। यहाँ उलाई परिवर्तन ल्याउन किन्छ भन्ने पुर्ण विद्या हुन्छ। उले मस्याको बोध गराउउन मात्र होइन, त्यलाई परिवर्तन गर्न को राजे तना, माजका बगुवाहरू बाहेक गिह्वकार, लेखक, स्तम्भकार तथा मिडियाकर्मीहरूको ठूलो भूमिका रहन्छ। तर, यमा पनि अग्रणी भूमिका त शिक्षक र प्राध्यापकहरूको हुन्छ।

उनीहरूले के पढाउं त्यको ऐतिहासिक उरुकभूमिगत, घुर्दना अथ कुरी जोड्छ; कहिलेको माज र विद्यार्थीको दैनिकीगत कुरी ग। र मस्यालाई ओल्टाईपन्टाई गरेर हेर्ने किं प्रेरित गर्न बन्द र की हस्तान्तरिक हुं। ज्ञानलाई १ भै स्वीकार गरने ल्या प्रश्नहरू गर्न किउं यी बै कुराले हात्रीले भोति कस्ता नागरिकको कुराको निर्माण गर्छ। यि हात्रा विद्यालयपालयहरूबाट निस्कने युवायुवतीहरू निर्भयक चेत, र्वर्जितक भन्ना का लागि लागिपर्ने मस्या छन् भने हाया प्रजातन्त्र पनि मन्वत हुं। जनातप्रति । व्यवस्थाको छिट्टै कल्पना गर्न न्दछौं। तर होइन, हात्रा युवायुवतीहरू मस्यादेखि भान्ने, लोभिन्ने, आफूलाई भए पुग्यो भन्ने र र्वर्जितक भनाइका काम पन्छएर हात्रो प्रजातन्त्र केही राजनीतिक दलका दुला नेतार र शक्तिकेन्द्रहरूको हात्रीमूलासीमा निर्भर रूमलिहनु र यस्तो व्यवस्थालाई परिवर्तन गर्न अर्को कुनै दिन ठूलै बरत खातिन हुन्छ। मैले भन्नु प्रस्तुतिको र्थमा त रि र रि उठ्ने विषय उठाएको थिए।

म्याथमा एउटा भनाइबाट विट माछौं। तर, कुरा चाँहि पौराणिक कालका युगानी दार्शनिक रकारको हो। कुरात भन्छन्, 'जोकी हो पनि रिउउन त सक्छ, त्यो त जिलो कुरा हो। तर, ठीक व्यक्तित्व, ठीक मात्रामा, ठीक मयमा, ठीक उद्देश्यका लागि र ठीक तरिकाले रिउउने चाँहि नैले गर्नु कम कुरा होइन। त्यो जिलो पनि छैन'।

(पोखरामा शुक्रवार नेपाल गिह्व महोत्सवको उद्घाटन मारो) हा माथेमाले दिएको मन्तव्य।)

छ। त्यैको निरन्त

जोश, प

गर र उतह छैन।

हको पना र भावना

थिने थिएना पहाड, हि

र भ्रष्टाचारको

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

र अस्मत्को ना

